

פרק חמשי; דף סב

קו. א. פועל שעבר ונשכר לעשות מלאכה ביין נסך, האם שכרו מותר? מה הדין בסתם יינם, בפירות שביעית ובשאר איסורי הנאה?

ב. האם מותר לפרוע שכר לפועל בפירות שביעית ובמעשר שני?

ג. הלווה מחברו פירות שביעית ופורעו לאחר זמן, האם חלה קדושת שביעית על הפרעון? [מה הדין כהאי גוונא ביין נסך – האם נחשבים הדמים כחילופי היין?]

א. השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך – שכרו אסור (לו ולאחרים. תוס' עפ"י סוגית הגמ') וצריך לאבדו. ואם נתן לו חטים וכדו', שורפן ומשליך אפרן בבית הקברות – מקום שאין זורעים שם. ואיסור זה קנס חכמים הוא, אבל מן הדין אין שכר פעולה נתפס באיסור כדמי מכירה וחליפין. נשכר למלאכה אחרת, אע"פ שאמר לו העבר לי חבית של יין נסך ממקום למקום – שכרו מותר, וכפי שיפורט להלן. גם בסתם יינם החמירו כדין יין שנתנסך.

כתבו הפוסקים שבסתם יינם של גויים בזמן הזה – יש להקל. אבל אין להשכיר עצמו לכתחילה (ע' יו"ד קכג, קלג).

בשביעית – השכר אינו קדוש בקדושת שביעית ואין חייב בביעור. [אך כשאמר לפועל: 'הילך דינר זה ולקוט לי ירק בו היום' – שכרו אסור, כי לשון מכר הוא זה ולא לשון שכירות פועל]. ואולם בשכירות שיש בה ריוח מרובה, כגון חמרים שהיו עושים מלאכה בפירות שביעית (י"א: באיסור דוקא, וי"א אף במלאכת היתר) – קנסו חכמים ששכרם נתפס בדמי שביעית כשאר דמי שביעית, לאיסור סחורה ולביעור וכו'.

בשאר איסורי הנאה – השכר מותר. [ואפילו דמי איסור"נ ממש, אם קידש בהם את האשה – מקודשת. וי"א שעכ"פ אסורים לו עצמו, אך מותרים לאחרים. ע"ע לעיל נד].

להשכיר עצמו לכתחילה למלאכה באיסורי הנאה – ודאי אסור (וכמוש"כ הרשב"א בתשובה קעו. [ומש"כ התוס' (סג-סד) 'דלהכי שרי לפי שאין תופסין דמיהן' – ומשמע לכאן' שמוטר להישכר לכתחילה, אין זה אלא דיחויא בעלמא ואינו לפי האמת כמו שהוכיחו התוס'. ע"ש מהרש"א]). ואפילו שלא בשכר אסור, מפני שמחזיק לו טובה (ע' רמ"א יו"ד רצד, ח), והדין כאן הוא רק לענין השכר שנתקבל בדיעבד.

ב. אסור לפרוע חוב בפירות שביעית ובמעשר שני. אבל יש דרך התר – כשנותן לו בחנם, כגון שאומר לחברו העלה לי פירות לירושלים לאכלם ולשתותם, ואוכלים שניהם במתנה.

א. יש לומר דוקא בכגון זה, שעושה עמו במלאכה באותם פירות עצמם שנותן לו לאכול, שדומה שהם של שניהם לאכלה. אבל עושה במלאכה אחרת יכול להיות שאסור, שדומה לשכר מלאכה (תוס').

ב. ישנם פועלים מסוימים שדינם כבני ביתו ומותר לפרעם מפירות שביעית (ערמב"ם).

ג. הלווה מחברו פירות שביעית ופורעו לאחר זמן; אם בזמן שפרע אין הפירות שלוה קיימים אצלו בעין (ראשונים), לא חל על הפרעון דיני שביעית, שאין זה כדמי שביעית.

כתבו התוס' ועוד ראשונים: הוא הדין ליין נסך וכדו' שנמכר לנכרי [באיסור] בהקפה, הואיל והדמים לא שולמו כתמורה ישירה ליין אלא לאחר זמן – מותרים בהנאה. וכתב הרא"ש: דוקא

לאחרים, אבל לו עצמו – אסור להנות מן הדמים. ויש חולקים על עיקר התר זה (ע' רמב"ן ומאירי כאן; יו"ד קלב, א ובש"ך ובהגר"א שם).
 ולדברי התוס', הוא הדין בפירות שביעית; אם משכם ורק אח"כ נתן דמים, אע"פ שהפירות עדיין ברשותו – לא נתפסו הדמים בקדושת שביעית. ואילו לדעת הרמב"ן נתפסים. ומהריטב"א משמע שמחלק בין ע"ז ויין נסך, שבהם החמירו ואסרו כל דמים הבאים בגרימתם, ובין שביעית.
 ויש מי שכתב שכל האמור כאן אינו אלא בפרעון הלואה, אבל בדמי מקח, גם אם הפירות אינם בעולם, נתפסים הדמים בקדושת שביעית (כ"כ בספר בית ישי (ה ובהערה ב) בשיטת ר"י בן מגאש).

דפים סב – סג

קח. מה דין אתנן זונה באופנים הללו:

א. נתן לה ואחר כך בא עליה.

ב. בא עליה ואחר כך נתן.

א. נתן לה אתנן ואח"כ בא עליה; אם לא הקנה לה אותו עד שעת הביאה אלא הגיחו אצלה כפקדון עד אז, הרי כשבא עליה נאסר האתנן [ואינה יכולה להקדישו קודם הביאה, שאינו שלה].
 הקנה לה אותו 'מעכשיו', או אפילו אמר לה 'יהא אצלך עד שעת ביאה ואם תצטרכי קני אותו מעכשיו לצרכיך' והתנה את קנייתה המוחלטת בביאה (עפ"י רש"י [ועתור"ד]). ובכלל זה 'הילך טלה מעכשו, ובשעת ביאה תיגמר המתנה', או 'כשתרצי לי קני מעכשיו'. עתוס' ורמב"ם; אם קדמה והקריבתו לפני הביאה – לא נאסר האתנן (ואם היתה חייבת קרבן, יצאה בו ידי חובתה. רמב"ם). ואם לאו – נאסר, כי בביאה חל עליו איסור אתנן למפרע. הקדישתו ולא הקריבתו עד שבא עליה – ספק.

נתנו לה במתנה מוחלטת ולא התנה את זכייתה בביאה – אין זה 'אתנן' ומותר.

א. מדברי התוס' נראה לכאורה [דלא כרמב"ן רשב"א ור"ן] שאם הקנה 'מעכשיו' בהחלט, אעפ"י שלא נתן לה אלא

על דעת ביאה, אפילו לא הקדישה עד שעת ביאה – לא נאסר, כיון שכבר נקנה לה קודם הביאה.

ב. מכרה את הטלה קודם ביאה, נחלקו הראשונים האם מותר או שמא גם זה בכלל הספק

בהקדישתו (ע' במאירי. ובחדושי חת"ס נקט בפשיטות שבמכירה מותר).

ג. הרמב"ם (איסור"מ ד, יב) כתב שבקדמה והקדישתו כיון שהדבר ספק – אם קרב הורצה וכן היא

שיטתו בכ"מ].

ב. בא עליה ואח"כ נתן; אם אמר הבעלי לי בטלה זה – אסור, אפילו נתנו לה לאחר שלש שנים. והעמידו

דין זה בזונה נכרית שקנינה בכסף ולא במשיכה (לריש לקיש. וריו"ח חולק. ונחלקו הפוסקים להלכה), או

בישראלית וכגון שעשאו לה אותו 'אפותיקי' [והיה הטלה עומד בחצרה. כ"מ בגמרא וברש"י] שאם לא יתן

לה עד זמן מסוים – תקחנו, שהואיל ומשעת ביאה נעשה 'אפותיקי' – נאסר.

לא ייחד טלה מסוים, אלא אמר לה טלה סתם (אפילו עשאו אפותיקי ועומד בחצרה עם שאר טלאים שלו.

עתוס'), כיון שלא קנאתו בשעת ביאה ואינו מיוחד לה באותה שעה – לא חל עליו שם 'אתנן' ומותר.

נראה לכאורה שאם אמר לה טלה סתם, ובשעת ביאה היה טלה אחד בחצרה – אסור. ולא כתבו התוס' אלא

כשהיו כמה טלאים שאין כאן יחוד. ובוה מדוקדק לשון הרמב"ם (איסור"מ ד, יב) 'ולאחר זמן שלח לה טלה...!'

ובמנ"ח (תקעא, טז) הקשה על לשונו.